

Asia: VN/34515/2024

Kommentointipyyntö: Sivistyksestä suunta Suomelle - Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio vuoteen 2040

1. Suomi on sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden edelläkävijä.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Sivistyksen, demokratian ja tieteen vapauden painottaminen on perusteltua tässä ajassa, jossa näitä arvoja haastetaan sekä Suomessa että globaalisti. Olemme huolissamme tiedevastaisesta ilmapiiristä ja tutkitun tiedon arvostuksen laskusta.

Sivistan mielestä tavoitteisiin tulee lisätä avoimen tieteen edistäminen, jotta tutkimustieto välittyy yhteiskunnan ja elinkeinoelämän hyväksi. Avoin tiede on edellytys Suomen ja Euroopan kilpailukyyn kehittymiselle, tieteen vapaudelle ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumiselle. Sivista kannattaa tutkimustiedon käytön edistämistä kansalaiskeskustelussa ja päätöksenteossa.

Sivista ehdottaa, että tavoitteeksi muotoillaan seuraavasti: "Suomi on sivistyksen, demokratian, tieteen vapauden ja avoimuuden edelläkävijä."

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

On olennaista, että tutkimusartikkelit ovat avoimesti tutkijoiden ja muiden toimijoiden saatavilla, kun tutkimustietoa tuotetaan julkisella rahoituksella. Tekijänoikeuslainsäädäntöä tai

korkeakoululainsäädäntöä tulee kehittää siten, että korkeakouluille ja julkisille tutkimuslaitoksille taataan tutkimusartikkeleiden rinnakkaistallennusoikeus. Rinnakkaistallennusoikeus on tärkeä tiedon huoltovarmuuden näkökulmasta.

Toimenpiteeksi ehdotetaan, että korkeakoulut hyödyntävät rekrytoinneissaan monipuolisia akateemisen meritoitumisen tapoja. Sivista pitää monipuolisuuden näkökulmaa tärkeänä, mutta toteaa että erityisesti ammattikorkeakoulujen rekrytoinneissa voidaan nähdä tarpeelliseksi painottaa myös työelämässä hankittua kokemusta akateemisten meriittien rinnalla. Ehdotamme, että toimenpide muotoillaan esimerkiksi seuraavasti: Korkeakoulut hyödyntävät rekrytoinneissaan monipuolisia meritoitumisen tapoja.

2. Koulutus kuuluu kaikille ja mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

On positiivista, että "koko ketju kuntoon" -ajattelu on mukana visiossa. Sivista kannattaa tavoitetta, että mahdollisuuksia lisätään erityisesti nuorille. Tämä edellyttää aktiivisia ja määrätietoisia toimia koulutusväylien avaamiseksi ja suuntaamiseksi nuorille. Osa ratkaisua on kohdentaa aloituspaikkoja ja julkisesti rahoitettua koulutusta nykyistä vahvemmin ensimmäistä korkeakoulututkintoon suorittaville.

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

3 vain osittain

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Sivista pitää hyvänä toimenpidettä, että korkeakoulut vahvistavat opetustyön arvostusta, opetushenkilöstön pedagogisia valmiuksia ja pedagogista johtamista. Korkeakoulujen tehtävänä on työelämää palveleva ja tutkimukseen perustuva koulutus, joita ei voi menestyksekkäästi toteuttaa ilman opetustyön arvostusta, myös rekrytoinneissa.

On hyvä, että toimenpiteissä tunnistetaan erilaiset väylät korkeakoulutukseen. Siirtymää lukiokoulutuksesta korkeakouluun tulee nopeuttaa. Väyliä ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen tulee laajentaa, ammattiin opiskelevien korkeakouluvalmiuksia vahvistaa ja opinto-ohjausta kehittää. On tunnistettava, että siirtymät ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen tapahtuvat usein työelämän kautta. Koulutusjärjestelmän tulee siksi tukea myös myöhempiä, joustavia siirtymiä sekä työelämän kanssa yhdistettäviä opintopolkua.

Aloituspaikkojen lisäyksiä voidaan tarvita eri koulutuspoliittisista syistä. Korkeakouluissa on yleisesti ottaen riittävästi aloituspaikkoja, mutta niiden kohdentamista voidaan tehostaa. Suomessa on vuosittain haettavana noin 55 000 korkeakoulujen aloituspaikkaa. Suomalaisten ikäluokkien koko on ollut jo 25 vuoden ajan alle 60 000 henkeä. Tästä huolimatta vain noin 40 % nuorista on suorittanut korkeakoulututkinnon. Koulutustarjonnan kohdentamista on kehitettävä tavalla, joka nostaa nuorten aikuisten koulutustasoa.

Sivista huomauttaa, että korkeakoulutarjontaa ei voi suunnata pelkästään sen perusteella, mikä nuoria kiinnostaa. Toimenpiteessä tulee huomioida myös eri alojen työllistymisen mahdollisuudet ja yhteiskunnallinen tarve.

Toimenpiteeksi ehdotetaan kansallisten periaatteiden sopimista etä- ja läsnäopiskelun käytännöiksi. Sivistan mielestä tämä ei ole tarkoituksenmukaista, sillä alat ovat keskenään erilaisia. Sivista muistuttaa, että korkeakoulujen etä- ja lähiopiskelun käytännöt kuuluvat korkeakoulun itsehallinnon piiriin.

Sivistan mielestä avoimen opintojen ja avoimen korkeakoulutuksen roolia tulee kehittää jatkuvan oppimisen väylänä. Sivista pitää tärkeänä, että avoin korkeakoulutus ja muut jatkuvan oppimisen mahdollisuudet ovat toimivia ja joustavia, ja niissä hankitusta osaamisesta saa työelämässä hyödynnettävän todistuksen. Sivista ehdottaa, että ”tutkintoa pienemmille kokonaisuuksille” luodaan yhtenäinen nimi, jotta työelämä voi hahmottaa ja tunnustaa nämä ”pienet kokonaisuudet”. Sivista ehdottaa, että osana jatkuvan oppimisen rahoituksen uudistusta selvitetään mahdollisuutta toteuttaa kaikkien koulutusmaksujen verovähennyskelpoisuus.

Sivista kannattaa laaja-alaisten alempien tutkintojen lisäämistä. Sivista ehdottaa, että yliopistoja tuetaan siirtymään soveltuvien osien kaksipuoliseen Bologna-tutkintorakenteeseen, jotta opintojen suuntaaminen tai alan vaihto tulisi joustavammaksi maisteriohjelmiin siirryttäessä. Tämä voisi myös helpottaa nuorten huolta ”väärän alan” valitsemisesta. Opiskelumotivaatiota voisi lisätä ajallisesti saavutettavampi välietappi, eli kandidaatin tutkinto.

Sivistan mielestä lyhyttutkintojen selvittäminen on kannatettavaa. Eurooppalaisessa viitekehyksessä lyhyttutkinnot voivat olla kuitenkin haastavia opiskelijan jatko-opinnoille sekä työllistymiselle, sillä niitä ei läheskään aina tunnusteta Euroopassa. Sivista pitää tärkeänä, että tässä työssä huomioidaan myös ammatillisen koulutuksen jatkuvan oppimisen kehittämistyö.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolkujen kehittäminen korkea-asteelle on tärkeää. Sivista painottaa, että maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa koko korkeakoulusektorin olisi mielekäästä toimia yhteistyössä.

3. Luovat osaajat ja kunnianhimoinen tutkimustoiminta uudistavat yhteiskuntaa.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

-

Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet? Ovatko toimet oikeita?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Sivista pitää erinomaisena toimenpiteenä, että jatkokoulutukseen etenemistä eri korkeakoulutustaustoista tuleville sujuvoitetaan. Sivista pitää erityisen tärkeänä, että ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneille luodaan sujuvia polkuja yliopistojen tohtoriohjelmiin.

Tavoitteena on, että Suomeen syntyy enemmän uusia tutkimuspohjaisia innovaatioita, mutta toimenpiteissä ei avata, miten tätä voisi edistää korkeakouluissa. Korkeakoulujen kehitys- ja innovaatiotoiminta on tällä hetkellä hajanaista ja rakenteet ovat riittämättömiä. Sivista ehdottaa, että kehittämis- ja innovaatorahoitusta suunnataan jatkossa korkeakoulujen innovaatiohautomoihin ja startup-kiihdyttämöihin sekä huomioidaan rahoituksen kriteereissä esimerkiksi startupit, patentit ja yritys yhteistyö.

4. Rohkea uudistuminen rakentaa tulevaisuuden osaamista: korkeakoulujen erikoistuminen ja yhteistyö vahvistuvat.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

1 kyllä, täysin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Sivistan mielestä korkeakoulujen rohkea uudistuminen ja erikoistuminen on kannatettava tavoite.

Sivista pitää tärkeänä, että koulutustoimijoilla on keinot ja toimintavapaudet vastata erilaistuvien alueiden tarpeisiin. Ammattikorkeakouluilla ja yliopistoilla pitää olla mahdollisuus tehdä entistä syvempää rajat ylittävää yhteistyötä omien päätöstensä ja tarpeidensa pohjalta.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Sivista pitää hyvänä, että korkeakoulukeksintöjä koskevaa sääntelyä uudistetaan.

Sivista toteaa yleisesti, että korkeakoulujen kytköksiä julkiseen hallintoon ja viranomaistoimintaan tulisi purkaa. Tämä edistäisi ketteryyttä hallinnossa ja päätöksenteossa. Esimerkkinä tästä on korkeakoululakien viittaussäännös julkisuuslakiin, jonka perusteella korkeakoulut rinnastuvat julkisuuden osalta viranomaisiin. Tämä aiheuttaa hankaluuksia esimerkiksi henkilöstöhallinnossa.

Sivistan mielestä myös tämän toimenpiteen virkkeen loppuun tulisi lisätä "...turvataan tieteen ja tutkimuksen vapaus sekä avoimuus". Korkeakoulujen rinnakkaistallennusoikeus (secondary publishing rights) tulee mahdollistaa kotimaisen lainsäädännön tasolla.

5. Kohti kasvua: korkeakoulutuksen ja tutkimuksen rahoitus monipuolistuu.

Onko tavoite perusteltu osana korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visiota? Onko sen sisältöön valittu oikeat asiat?

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. miltä osin tavoitetta tulisi muuttaa, miten se tulisi muotoilla?

Sivista katsoo, että koulutustason noston tavoite edellyttää korkeakoulujen kapasiteetin vahvistamista. Se vaatii korkeakoulutuksen rahoituksen pitkäjänteistä ja tasapainoista kehittämistä.

Yksityisen rahoituksen osuus Suomen korkeakoulutuksessa on OECD-maihin vertaillen vähäistä. Korkeakoulujen muu kuin julkinen rahoitus tulee monesta eri lähteestä. Tarvitsemme parhaat yksityisen rahoituksen käytännöt verrokkimaista nopeasti käyttöön. Sivistan mielestä tavoitteessa tulisi rohkeammin todeta, että yksityisen rahoituksen lisääminen on jatkossa välttämätöntä, koska koulutustasoa ja laatua halutaan nostaa. Sivista ehdottaa, että selvitetään toisen samantasoisien tutkinnon maksullisuuden mahdollistamista korkeakoulun niin päättäessä, koska tavoitteena on turvata koulutuspaikat ensisijaisesti nuorille. Aikuisille voisi olla tarjontaa kohtuuhintaisista tutkintokoulutuksista, esimerkiksi työn ohessa tehtävänä.

Lisäksi Sivista katsoo, että korkeakouluilla tulee olla mahdollisuus itse päättää avoimen korkeakoulun maksuista.

**Ovatko tavoitteeseen liittyvissä toimenpidesuosituksissa tunnistettu ja siihen valittu olennaiset toimet?
Ovatko toimet oikeita?**

2 kyllä, pääosin

Tarkenna tarvittaessa vastaustasi. Esim. puuttuuko toimenpiteitä, tulisiko toimenpiteitä vähentää, edellyttääkö jokin toimenpiteistä muotoilua? Tarkenna miten.

Korkeakoulujen rahoitusmalleja tulee yksinkertaistaa ja mittareita tulee olla nykyistä vähemmän. Koulutuksen läpäisyä tulee edelleen parantaa, jotta korkeakoulujen raha- ja henkilöresursseja sekä infraa käytetään tehokkaasti. Rahoitusta tulisi kohdentaa perustutkimuksen lisäksi myös tutkimuksesta syntyvien innovaatioiden ja vaikuttavuuden kiihdyttämiseen korkeakoulujen ekosysteemeissä.

Vision tavoitteiden ja toimenpidesuosittelujen kokonaisuus

6. Puuttuuko vision tavoitteista ja toimenpidesuosittelukokonaisuudesta jotain olennaista? Tulisiko jokin osa alue priorisoida tai poispriorisoida?

-

Vision kokonaisuus ja muut osiot

7. Mahdolliset kommentit vision tilannekuvaan liittyen

-

8. Miten arvioisit visiota ja sen toimenpiteitä kokonaisuutena

-

9. Muut kommentit

-

Tuovinen Paula
Sivistysala ry